

Somalia: Navnetradisjoner

- Somaliske navn reflekterer avstamning på farssiden
- Somaliere kan få ulikt egennavn av mor og far
- Mange somaliere har kallenavn, som kan gå i arv
- Hederstitler
- Navneendring er ikke vanlig

Innledning

Denne responsen gir en kort redegjørelse av navnetradisjoner i Somalia.¹ Responsen bygger på åpent tilgjengelige kilder og informasjon fra den tyske Somalia-kjenneren Markus Höhne, som behersker somalisk og har omfattende felterfaring fra landet (særlig Nord-Somalia), samt lokale ressurspersoner i Mogadishu (kilde A og kilde B). De lokale kildene er anonymiserte av hensyn til deres arbeidsforhold og/eller sikkerhet. Responsen bygger også på erfaring som Landinfo selv har opparbeidet seg gjennom arbeid med og i Somalia gjennom over et tiår.

Somaliske navn reflekterer avstamning på farssiden

Somaliske navn reflekterer avstamning på farssiden, og består av tre hovedledd: egennavn, fars navn og farfars navn (FBIIC 2006, s. 8-9). Dette gjelder både menn og kvinner. I motsetning til i Norge, bruker altså ikke somaliere faste etternavn. Somaliske kvinner endrer heller ikke navn ved ekteskap, siden navnet gjenspeiler familieopphavet deres, som ikke endrer seg ved at de gifter seg.

Somaliske navn inngår i en lengre rekke av forfedre (på farssiden), og knytter følgelig den enkelte somalier til klanen som vedkommende tilhører.² Denne «klanrekken» kan benyttes for å identifisere seg i ulike sammenhenger overfor

¹ I hvilken grad somaliere som har migrert til Vesten tilpasser seg navnetradisjoner i sine nye hjemland, faller utenfor responsen (og Landinfos mandat).

² Klan har stor betydning i Somalia, både hva gjelder sikkerhet og sosioøkonomiske forhold (se blant annet Landinfo 2015 og Landinfo 2020b).

andre somaliere. Ved å telle eller ramse opp forfedrene sine (*abtirsiimo*), kan somaliere spore sine respektive opphav tilbake i generasjoner og avdekke om de er beslektet (Lewis 1999; Landinfo 2015).³

Somaliere kan få ulike egennavn av mor og far

Somaliske barn kan få ulikt egennavn av mor og far (Höhne, e-post 2021). Far kan for eksempel kalle barnet for Abdi, mens mor kaller det for Yusuf. I slike tilfeller velger barnet selv, når det blir større, hvilket navn vedkommende vil bruke.

Kilde B (telefonsamtaler 2021 & 2022), som selv fikk ulikt egennavn av sin mor og far, viste til at vedkommende valgte å benytte navnet som mor ga. Kilden understrekte imidlertid at vedkommende står fritt til å gå over til å bruke navnet som far ga. På spørsmål om hvorfor vedkommende ville kunne gjøre dette, svarte kilden det ville være en måte å hedre sin far på senere i livet. Kilde B understrekte samtidig at det ikke er gitt at venner og andre som kjente vedkommende under det forrige egennavnet, går over til å bruke det nye. Kilden forklarte også at det ikke er lett å endre navn i den somaliske passdatabasen, da dette krever en «gyldig forklaring».⁴

Kallenavn

Mange somaliere har kallenavn (*naanays*) (Hoehne et al. 2010, s. 345). Nåværende president, Mohammed Abdullahi Mohammed, er for eksempel kjent som «Farmajo», som gjenspeiler hans forkjærlighet for ost (*formaggio* på italiensk), da han vokste opp i den tidligere italienske kolonien (Shaban 2017).⁵ Tidligere borgermester i Mogadishu, Mohamed Ahmed Nur, er kjent som «Tarzan», et kallenavn han fikk etter at han som barn hang halvnaken i et tre (Harding 2016, s. 52). Utbredelsen av kallenavn må ses på bakgrunn av at mange somaliere har samme egennavn, og at kallenavn gjør det mulig å skille mellom for eksempel alle som heter Mohammed.

En somalier kan foreslå sitt eget kallenavn, men som oftest bestemmes det av venner eller andre (Harding 2016, s. 52). Somaliske kallenavn referer ofte til et fysisk attributt eller personlighetstrekk. Slike kallenavn har gjerne en negativ eller tvetydig betydning, spesielt hos menn. «Sanweyne» («stor nese») og «Juujuule» («uforståelig tale/stamming») er eksempler på dette (Hoehne et al. 2010, s. 360). Som det fremgår i denne responsen, kan somaliske kallenavn også referere til

³ Dette systemet brukes blant annet av somaliske myndigheter i forbindelse med søknad om somalisk pass (se for eksempel Landinfo 2019, s. 2).

⁴ Den somaliske passdatabasen forvaltes av Immigration and Naturalization Directorate (IND) (Landinfo 2020a, s. 22). Også somaliske myndigheter har forklart at det å endre navn vekker mistanke og må oppklares (Somalias ambassade i Berlin, møte i Berlin, september 2019).

⁵ Somalia ble uavhengig i 1960, og satt sammen av de to tidligere koloniene Italiensk Somaliland og Britisk Somaliland.

andre forhold og omstendigheter, og bygge på andre språk enn somalisk. Noen kallenavn er nokså «spesielle», eksempelvis «Lax Was» («sau knuller»)⁶.

Kvinner kan også få kallenavn, men dette er mindre vanlig og slike navn er ofte mindre «røffe» enn menns (Höhne, e-poster 2021).

Kallenavn bæres ofte med stolthet, og kan gå i arv. Den tidligere somaliske ambassadøren til Kenya, Mohamed Ali Nur, er for eksempel kjent under kallenavnet «Americo», som faren fikk fordi vedkommende jobbet for et amerikansk selskap på 1960-tallet (Mosoku 2015). Höhne (e-poster 2021) viser også til et eksempel hvor en somalier arvet kallenavnet «Onetwothree [123]»,⁷ fordi det var nummeret til en forfar da denne tjenestegjorde i den britiske kolonihæren. Også kallenavn som henviser til fysiske attributter kan gå i arv, selv om vedkommende som arver navnet ikke besitter disse attributtene. En somalier kan eksempelvis bli kalt for «Langadhe» («halt» eller «krøpling»), selv om vedkommende har normal gange, fordi han arvet kallenavnet etter sin far, som fikk navnet fordi han haltet (Höhne, e-poster 2021; kilde B, telefonsamtaler 2022).⁸

Kallenavn kan også bli en del av en klanrekke. Dulbahante, som er en velkjent klan, er for eksempel egentlig et kallenavn som betyr «fyren som trenger land» (Höhne, e-poster 2021). Klanens forfar het egentlig «Siciid».

Noen navn kan opptre både som eggenavn og kallenavn. Dette gjelder typisk navn som reflekterer et attributt som er synlig ved fødsel, som for eksempel «Barre» («mørk flekk i ansiktet eller på halsen») og «Faruur» (harskår) (Hoehne et al. 2010, s. 360).

Hederstitler

Somaliere kan også bruke en hederstittel som en del av navnet sitt. Presidenten i regionalstaten Jubaland, Ahmed Mohamed Islam, også kjent som Ahmed «Madobe», hvor sistnevnte er kallenavnet hans («mørk hudet») (AFP 2020; Harding 2016, s. 53), omtaler seg selv på Twitter som Ahmed *Sheikh* Mohamed

⁶ Etter Landinfos erfaring er kallenavn ofte gjenstand for humor og mye latter blant somaliere.

⁷ Nummeret er endret for å unngå identifisering. Poenget her er bare å illustrere at kallenavn kan være så mangt.

⁸ Kilde B (telefonsamtale 11. januar 2022) oversatte «Langadhe» til «krøpling». Ifølge kilden benyttes dette kallenavnet spesielt i Nord-Somalia (som er der Höhne har gjort mye av sitt feltarbeid). På spørsmål om tilsvarende kallenavn i Sør-Somalia, svarte kilden «Jerry», uten at vedkommende kjente til bakgrunnen for dette. Også Osman (2012) viser til at personer som halter kan bli kalt «Jerry», men knytter ikke kallenavnet nødvendigvis til Sør-Somalia.

Islam (u.å.). Sheikh-tittelen er ifølge kilde B (telefonsamtaler 2022) normalt forbeholdt «religiøse» personer som har gjort seg «fortjent» til det.⁹

Andre vanlige hederstitler i Somalia er «haji», som kan gis til personer som har vært på pilgrimsferd til Mekka, og «sharif», som brukes av personer som anser seg å være etterkommere av sønnene til profeten Mohammeds datter Fatima (Ashraf-klanen) (se Landinfo 2018).

Hederstitler kan også gå i arv, og følgelig stå både i tilknytning til egnavnet, fars navn eller farfars navn (kilde B, telefonsamtaler 2022; Andrzejewski 1982, s. 24).

Navneendring

Kildene er omforente om at endring av fars navn og farfars navn er uhørt i Somalia (Höhne, e-poster 2021; kilde A, telefonsamtale 2021; kilde B, telefonsamtaler 2021; Somalias ambassade i Berlin, møte i Berlin, september 2019). Dette må ses på bakgrunn av at somaliske navn er uløselig knyttet til slektskap på farssiden (klan), som nevnt over. Å endre disse navnene,¹⁰ vil være ensbetydende med å endre avstamning. Dette gjelder naturlig nok også det å endre rekkefølgen på navnene.¹¹

Kilde A (telefonsamtale, desember 2021) forklarte at enkelte «urbane» somaliere kan finne på å endre egnavnet sitt (men ikke fars navn og farfars navn). Ifølge kilden innebærer dette ikke nødvendigvis noen formell/juridisk prosess,¹² men at vedkommende bekjentgjør dette for venner og andre i sitt sosiale miljø. Det er ikke gitt at alle følger vedkommendes ønske, og noen slektninger og andre vil følgelig fortsatt kunne bruke det opprinnelige egnavnet. På spørsmål om hvorfor enkelte ønsker å endre egnavnet sitt på denne måten, svarte kilden at det typisk handler om at vedkommende ønsker et mer «moderne» eller «arabisk-

⁹ I Ahmed Madobes tilfelle, skyldes tittelen hans tidligere posisjon i Den islamske domstolunionen, som styrte Mogadishu og deler av Sør-Somalia i 2006 (kilde B, telefonsamtale, desember 2022).

¹⁰ Navneendring omfatter her ikke nødvendigvis stavemåte. Det somaliske skriftspråket benytter det latinske alfabetet, men samme navn kan ofte staves på ulike måter. I denne sammenheng er det også viktig å bemerke at Somalia fortsatt i stor grad er et muntlig samfunn, hvor en vesentlig del av befolkningen ikke kan lese og skrive. Somalia fikk et skriftspråk først i 1973, og ved statsammenbruddet i 1991 kunne kun en fjerdedel av befolkningen lese og skrive (Metz 1993, s. 43-45). En husholdningsundersøkelse i 2014 avdekket at 40 prosent kunne lese og skrive, og at analfabetisme er særlig utbredt i nomadiske områder og blant eldre (UNFPA 2016, s. 7).

¹¹ Antall ledd i klanrekken som en somalier oppgir, kan etter Landinfos erfaring variere avhengig av kontekst. Det er følgelig ikke nødvendigvis «feil» å utelate ledd, så lenge leddene oppgis i samme rekkefølge.

¹² Både kilde A og kilde B ga uttrykk for at det kan være «problematisk» å endre navn hos IND. Etter Landinfos forståelse kan personer, som skulle finne på å endre egnavnet sitt, følgelig fortsatt kunne operere med sitt opprinnelige egnavn i somalisk pass.

klingende» navn. Også kilde B (telefonsamtaler 2022) viste til dette fenomenet. I denne sammenheng forklarte kilden at enkelte somaliere i Mogadishu også henter inspirasjon til nytt egennavn fra filmer.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon og Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse.

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnet er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- AFP (2020, 14. juni). Somalia recognizes contested leader in semi-autonomous border state. *France24*. Tilgjengelig fra <https://www.france24.com/en/20200614-somalia-recognizes-contested-leader-in-semi-autonomous-border-state> [lastet ned 13. januar 2022]
- Ahmed Sheikh Mohamed Islam (u.å.). *Ahmed Sheikh Mohamed Islam* [Twittermelding]. Kismayo: [s.n]. Tilgjengelig fra <https://twitter.com/presidentmadobe> [lastet ned 13. januar 2022]
- Andrzejewski, B. W. (1982, april). Recommendations for Somali entries in library cataloguing systems. *International Cataloguing [Quarterly Bulletin of the IFLA International Office for UBC]*, 11(2), 23-24. Tilgjengelig fra <https://arcadia.sba.uniroma3.it/bitstream/2307/5812/1/Recommendations%20for%20Somali%20entries%20in%20library%20cataloguing%20systems.pdf> [lastet ned 13. januar 2022]
- FBIIC, dvs. Financial and Banking Information Infrastructure Committee (2006, mars). *A Guide to Names and Naming Practices*. [s.l.]: FBIIC. Tilgjengelig fra https://www.fbiic.gov/public/2008/nov/Naming_practice_guide_UK_2006.pdf [lastet ned 13. januar 2022]
- Harding, A. (2016) *The Mayor of Mogadishu – A Story of Chaos and Redemption in the Ruins of Somalia*. London: Hurst.
- Hoehne, M., Faruur, M. & Du'aale, A. (2010). Somali (Nick)names and their meanings. I: Hoehne, M. & Luling, V. (Red.), *Milk and Peace, Drought and War*. London: Hurst, 345-363.

- Landinfo (2015, 1. oktober). *Somalia: Klan og identitet*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Somalia-temanotat-Klan-og-identitet-01102015.pdf> [lastet ned 19. desember 2021]
- Landinfo (2018, 10. august). *Somalia: Ashraf*. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/08/Somalia-respons-Ashraf-10082018.pdf> [lastet ned 13. januar 2022]
- Landinfo (2019, 21. oktober). *Somalia: Søknad om pass ved Somalias ambassade i Berlin*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/10/Somalia-respons-S%C3%B8knad-om-pass-ved-Somalias-ambassade-i-Berlin-21102019.pdf> [lastet ned 21. desember 2021]
- Landinfo (2020a, 6. mars). *Somalia: Identitetsdokumenter, sivilregistrering og offentlig forvaltning*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/03/Somalia-temanotat-Identitetsdokumenter-sivilregistrering-og-offentlig-forvaltning-06032020.pdf> [lastet ned 14. januar 2022]
- Landinfo (2020b, 25. juni). *Somalia: Klan, familie, migrasjon og bistand ved (re)etablering*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/06/Respons-Somalia-Klan-familie-migrasjon-og-bistand-ved-re-etablering-25062020.pdf> [lastet ned 19. desember 2021]
- Marozzi, J. (2014, 7. mars). The Somali love of 'rude' nicknames. *BBC*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/magazine-26354143> [lastet ned 13. januar 2022]
- Metz, H. (1993, mai). *Somalia – a country study*. Washington: Library of Congress.
- Mosoko, G. (2015, 4. mai). Mohamed Ali Nur Americo: Al Shabaab are not Somalis, they are criminals. *Hiiraan Online*. Tilgjengelig fra https://www.hiiraan.com/news4/2015/May/99429/mohamed_ali_nur_americo_al_shabaab_are_not_somalis_they_are_criminals.aspx [lastet ned 13. januar 2022]
- Osman, J. (2012, 28. oktober). How families on both sides of the law face tough choices in Somalia. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2012/oct/28/somali-sharia-families-law-choices> [lastet ned 13. januar 2022]
- Shaban, A. (2017, 28. februar). Profile: Somalia's 'cheese' President, Mohammed Abdullahi Mohammed 'Farmajo'. *Africa News*. Tilgjengelig fra <https://www.africanews.com/2017/02/28/profile-somalia-s-cheese-president-mohammed-abdullahi-mohammed-farmajo/> [lastet ned 17. desember 2021]
- UNFPA (2016). *Educational Characteristics of the Somali People*. Nairobi: UNFPA. Tilgjengelig fra https://www.nbs.gov.so/docs/Analytical_Report_Volume_3.pdf [lastet ned 13. januar 2022]

Muntlige kilder

- Kilde A, lokal ressursperson i Mogadishu, telefonsamtale 19. desember 2021
- Kilde B, lokal ressursperson i Mogadishu, telefonsamtaler 20. desember 2021, 11., 12. og 14. januar 2022
- Markus Höhne, e-poster av 8. og 9. desember 2021, samt 4. januar 2022
- Somalias ambassade i Berlin, møte i Berlin, 26. september 2019

© Landinfo 2022

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.